

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 5 kron,
za cerkve ljubljanske škofije 4 krone, za dijake 3 krone.

Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

Cerkvenoglasbena liturgika.

Fr. Ferjančič.

(Dalje.)

2) Klasična polifonija.

Na drugo mesto uvršča Motu proprio klasično polifonijo. Dotični odstavek se glasi:

„Zgoraj omenjene lastnosti ima v veliki meri tudi klasična polifonija, zlasti ona iz rimske šole, ki je v 16. stoletju s Pierluigijem Palestrincem dosegla vrhunec svoje popolnosti, ki je pa tudi pozneje še ustvarila dela velike liturgične in glasbene vrednosti. Klasična polifonija se najbolj približuje najvišjemu vzoru cerkvene glasbe: gregorianskemu petju. Ravno zato pa tudi zasluži, da se v zvezi z gregorianskim petjem uporablja pri najslovesnejših liturgičnih opravilih Cerkve, kakršne so slovesnosti papeške kapele.

Tudi ta (klasična polifonija) mora zadobiti večjo veljavo, posebno v glavnih bazilikah, katedralkah in takih semeniščih ter cerkvenih zavodih, kjer ne manjka potrebnih sredstev“.

Z besedo „polifonija“ se zaznamenuje večglasno petje, pri katerem postopa vsak glas melodično samostojno, a vendar tako, da vsi glasovi skupaj tvorijo blagoglasno harmonijo. Beseda „homofonija“ pa znači večglasno petje, pri katerem le en glas poje melodijo, drugi pa to melodijo samo harmonično spremljajo.

Polifonijo so začeli prvi gojiti tako imenovani nizozemski mojstri. Vendar ti — zlasti iz prve dobe — nam ne morejo biti vzor, ker so se premalo ozirali na besedilo. Vrhunec popolnosti je dosegla polifonija še le v rimski šoli, katere najslavnejši mojster je bil Pierluigi da Palestrina (1526—1594). Tega edinega imenuje Motu proprio izrečno; pristavlja pa, da je polifonija „tudi pozneje še ustvarila dela velike liturgične in glasbene vrednosti“.

Nekateri drugi slavni mojstri rimske šole so Nanino, Vittoria, Anerio, Viadana, Giovanelli, Suriano, Allegri, Pitoni i. dr. Vreden sovrstnik Palestrinov je tudi Orlando di Lasso (1522 do

1594), zadnji in najznamenitejši mojster nizozemske šole. Mnogo lepega so ustvarili na polju polifonije tudi beneški mojstri, zlasti Andrea Gabrieli in njegov nečak Giovanni Gabrieli, nadalje Croce, Lotti i. dr. Posebno odličen in plodovit skladatelj na polju klasične polifonije je naš rojak Jakob Gallus († 1591).

O klasični polifoniji zatrjuje Motu proprio, da se najbolj približuje gregorianskemu petju. Razlikuje se pač od koral v tem, da je koral enoglasen, polifonija pa večglasna, in tudi v tem, da ima koral naravni ritem govora, polifonija pa menzuriran ritem. Vendar se ne da tajiti, da je razlika med koralom in klasično polifonijo mnogo manjša, kakor med koralom in moderno glasbo. Pred vsem prevladuje tudi v klasični polifoniji diatonika; glavni motivi so vzeti večinoma iz koral ali so vsaj ustvarjeni v koralnem duhu. Sploh so melodije v teh skladbah zložene po načinu gregorianskih koralnih melodij. Kar zadeva ritem, se polifonične skladbe starih mojstrov tudi ne pojó v tako strogem taktovem ritmu, kakor moderne skladbe; v polifoniji se mora obračati večja pozornost na besedni kakor na taktovni poudarek, in s tem se polifonija zopet približuje koralu. Popolnoma upravičeno torej zavzema klasična polifonija takoj prvo mesto za koralom.

Ker se pa te vrste glasba marsikje zanemarja, naroča Motu proprio, naj bi se gojila vsaj v večjih cerkvah, n. pr. bazilikah, katedralkah in v takih cerkvenih zavodih, kjer razpolagajo s potrebnimi sredstvi. Spreten in vnet pevovodja pa se bo tudi v skromnejših razmerah potrudil, da bo njegov pevski zbor vsaj včasih proizvajal kako skladbo iz dobe klasične polifonije.¹⁾

3) Moderna glasba.

Poleg koral in klasične polifonije dovoljuje Motu proprio pri službi božji tudi moderno glasbo:

„Cerkev je vedno priznavala napredek umetnosti ter ga tudi podpirala s tem, da je vse, kar je moč duha lepega in dobrega ustvarila tekom časa, sprejela v bogoslužje, seveda v mejah liturgičnih pravil. Iz tega stališča se dopušča tudi moderna glasba v cerkvi, ker nudi tudi ona skladbe tolike lepote, resnosti in dostojnosti, da nikakor niso nevedne liturgičnih slovesnosti.

Ker je pa vendar moderna glasba večjidel nastala iz posvetnih umotvorov, moramo biti pri njeni uporabi bolj previdni; le takim modernim

¹⁾ Witt, slavni ustanovnik Cecilijinega društva, pripoveduje z velikim občudovanjem, kaj vse je slišal na lastna ušesa v Gaschurnu, najbolj oddaljenem kraju na Predarlškem. Kraj šteje 800 prebivalcev; mnogi so poldrugo uro oddaljeni od cerkve; v cerkvi sami niso imeli tedaj niti orgelj. A beneficiat Battlog je ustanovil tu pevski zbor, broječ 50 do 60 pevcev, ki so izborno proizvajali celo osmeroglasne maše in motete Orlandove in Palestrinove! Ako je bilo to mogoče v tako neznatnem kraju, zakaj bi se ne moglo doseči kaj podobnega kje drugje v mnogo ugodnejših razmerah?

kompozicijam bodi dovoljen vstop v cerkev, ki nimajo na sebi nič posvetnega, ki nikakor ne spominjajo na gledališke motive in ki tudi v svoji zunanji obliki nimajo s posvetnimi skladbami nič skupnega.

Med različnimi vrstami moderne glasbe ugaja najmanj uporabi pri službi božji oni gledališki slog, ki je prejšnje stoletje zlasti v Italiji posebno cvetel. Isti je najbolj nasproten gregorianskemu petju in klasični polifoniji, torej tudi najimunitnejšemu pravilu dobre cerkvene glasbe. Ves njegov notranji ustroj, njegov ritem in tako imenovani konvencionalizem so vzrok, da se ta vrsta glasbe nič ali le prav slabo uklanja zahtevam prave liturgične glasbe“.

Pri uporabi moderne glasbe priporoča torej Motu proprio večjo previdnost, da se ne vtihotapijo v cerkev skladbe, ki niso dostojne za hišo božjo. Tudi od modernih kompozicij je treba zahtevati one tri že prej imenovane lastnosti: svetost, lepoto zunanje oblike in splošnost. Ker pa v tem oziru ni vsak zmožen pravilne sodbe, je gledati na to, da imajo skladbe, ki se rabijo pri službi božji, izrečno potrjenje od škofijskega ordinariata.

Posebno svari Motu proprio pred tako imenovanim gledališkim slogom, ki najbolj nasprotuje svetosti hiše božje. Organist naj torej za vselej izključi iz svojega kora 1) vse one skladbe, ki se gibljejo v duhu gledaliških arij, in 2) še bolj vse one, ki so vzete naravnost iz gledališča, če prav s podstavljenim dobrim besedilom.¹⁾

Organist naj se ne zadovolji vedno le z najlažjimi, plitvimi skladbami, temveč naj skuša dvigniti svoj pevski zbor vedno višje. V tem oziru piše naša škofijska okrožnica:

„Pri drugem opravilu in večjih slovesnostih naj se skrbno goji tudi umetno petje, ker je to popolnoma v zmislu svete Cerkve, ki je od svojega postanka sem vedno gojila lepe umetnosti in želi, da vernikom nudi cerkev oni užitek, ki ga jim odreka velika skrb za vsakdanje življenje. Cerkev odpira ljudstvu hiše božje in mu predstavlja najsvetejše drame v mikavnem bogoslužju, ki je samo zase organičen umotvor. Cerkve so ljudem živeči muzeji s svojimi pravilnimi stavbami, z umetniškimi sohami in podobami, z vsem cerkvenim orodjem, ki se rabi pri liturgični službi božji. Katoliška cerkev je glasbena dvorana, vedno odprta ljudstvu, da se ondi blaži in lika po vzpodbudnem petju in glasbi“.

Poleg umetnega petja pa priporoča naša okrožnica zelo toplo tudi ljudsko petje v cerkvi; piše namreč:

„S posebno ljubeznijo naj se goji ljudsko petje v cerkvi. Ljudsko petje je pravzaprav enoglasno petje s spremljevanjem orgelj. Šolarji se še pripravijo do enoglasnega petja, a odrasli so pri nas tako navdahnjeni

¹⁾ Tu pa tam je še vedno slišati pesem „O Jezus, sladki moj spomin“ po znani gledališki ariji „In diesen heil'gen Hallen“ iz Mozartove opere „Die Zauberflöte“. Take pesmi nikakor ne sodijo v cerkev.

harmonije, da je težko misliti nanj. Enoglasno petje bi bilo ideal; lahko bi se pa tudi prištevalo ljudskemu petju dvo-, tro- in četveroglasno petje, za katero bi se morale prirediti preproste, melodične, toda dovolj dostojne pesmi v harmonijah, ki jih preprosto ljudstvo lahko prevladuje. Komisija bo skrbela za izdajo take pesmarice, ki bi služila ljudskemu petju pri raznih mašah, litanijah, šmarnicah in drugih pobožnostih“.

III. Liturgični tekst.

Gledé liturgičnega jezika in besedila določuje Motu proprio to-le:

„Pravi jezik rimske Cerkve je latinski. Vsled tega je prepovedano pri slovesnih liturgičnih opravilih peti katerikoli spev v domačem jeziku; še mnogo bolj pa je prepovedano peti v domačem jeziku izpremenljive ali stalne dele pri maši in oficiju.

Ker so za vsako liturgično opravilo natančno določeni teksti, ki se smejo uglasbiti, in tudi vrsta, po kateri se morajo peti, ni dovoljeno, vrsto poljubno izpreminjati ali tudi predpisane tekste po svoji glavi zamenjavati z drugimi, ali jih popolnoma ali vsaj deloma izpuščati, razen če morebiti liturgične rubrike dovoljujejo, da smejo orglje nadomeščati nekatere verze, ki pa se morajo hkrati v koru recitirati. Vsled navade rimske Cerkve se sme pri slovesni maši po Benedictusu zapeti motet v čast najsvetejšemu Zakramentu. Ravno tako je dovoljeno, da se potem, ko se je odpel predpisani mašni ofertorij, če preostaja še kaj časa, zapoje kratek motet, čigar tekst je Cerkev potrdila.

Liturgični tekst se mora tako peti, kakor kažejo knjige,¹⁾ ne da bi se besede predručale, predstavljale ali po nepotrebem ponavljale; tudi ne tako, da bi se zlogi trgali, temveč poje naj se vedno razločno in tako, da ljudstvo lahko umeje to, kar sliši“.

S temi besedami se iznova jasno poudarja, da je liturgični jezik rimsko-katoliške Cerkve latinski²⁾; v tem jeziku torej se morajo vršiti sv. maša, bistveni obredi pri svetih zakramentih in duhovne dnevnice, ki so jih mašniki dolžni moliti.

Zelo modro je ravnala sv. Cerkev, da si je ravno latinščino odbrala za liturgični jezik. Ta jezik namreč je mrtev; nobeno ljudstvo ga ne govori več. Zato se tudi nič več ne izpreminja; besede in izrazi tega jezika

¹⁾ Tu je misliti na nove koralne knjige vatikanske izdaje. Pomniti pa je, da se besedilo v teh knjigah ne ujema do pičice z besedilom sedanjega misala in brevirja, dasi je razlika le malenkostna. Ti spevi namreč izvirajo s svojim besedilom vred iz davno minulih časov, ko se reforma misala in brevirja še ni bila izvršila.

²⁾ Kjer je pravilno dovoljena liturgija v slovanskem jeziku, tamkaj je liturgični jezik „staroslovenski“. Tako je papež Janez VIII. dovolil l. 880. sv. Metodu, da se je v vseh Svetopolkovih deželah smel rabiti slovanski jezik pri božji službi. Papež Inocencij IV. je l. 1248. potrdil rabo slovanske liturgije v Istri in Dalmaciji, sicer le z glagolskimi črkami in po rimskem obredu. Rusini in pravoslavni kristijani imajo v svoji liturgiji tudi staroslovenski jezik, toda grški obred.

ohranijo vedno isti pomen. Kako vse drugače bi bilo z živim liturgičnim jezikom! Vsak živi jezik se vedno izpreminja; mnoge besede zadobé sčasoma čisto drugačen pomen. Kako pogostoma bi bilo treba izpreminjati bistveno besedilo svetih liturgičnih opravil! Pri tem bi utegnile priti v nevarnost celo verske resnice same. Ko bi smel vsakdo v svojem jeziku izvrševati liturgična opravila, bi silno trpela edinost sv. Cerkve. Nevarno bi bilo, da bi se vsled tega prava Kristusova Cerkev razcepila v razne verske družbe. Tako pa je skupni cerkveni jezik zunanja vez in izvrsten pripomoček, da se med verniki ohrani tudi notranja edinost. Kjer biva mnogo narodnosti skupaj, je še posebno umesten tak nevtralen liturgični jezik, kakršen je ravno latinski, da se v njega okrilju verniki raznih narodnosti bratovsko družijo pri službi božji, saj se s tem mrtvim jezikom nikomur ne daje prednost, a se tudi nihče ne prezira; ta skupni liturgični jezik jih opominja, da če so tudi različni po narodnosti, so vendar vsi edini kot katoličani. In kako dobro de verniku, ako povsod, kamor koli gre po širnem svetu, sliši pri službi božji isti liturgični jezik, ki mu je že znan iz domovine! Gotovo je tudi, da mora liturgični jezik biti svet; tem svetejši pa je, čim bolj je odtegnjen vsakdanji rabi. Tak jezik je ravno latinski.

Utegnil bi pač kdo ugovarjati, da ljudstvo tega jezika ne razume. Ali to tudi ni potrebno. Daritev sv. maše ni krščanski nauk, temveč izključno bogoslužno opravilo. In tega se udeležujejo lahko tudi verniki, ako le vedó pomen svetega dejanja ter se po dobrem namenu združijo z mašnikom. Sicer pa se tudi navadni verniki lahko iz knjig poučé o mašnikovih molitvah ter molijo v domačem jeziku isto, kar molí mašnik v latinskem.

S tem, da predpisuje sv. Cerkev tudi pevskeму zboru pri vseh slovesnih liturgičnih opravilih latinski jezik, ne ukazuje nič novega. To je zbor za svete obrede zahteval že v premnogih odlokih. Nobenega odloka pa ni doslej še izdal, iz katerega bi se moglo upravičeno sklepati, da bi bilo pri slovesnih liturgičnih opravilih dovoljeno petje v domačem jeziku.

Zato piše v istem zmislu tudi naša škofijska okrožnica:

„Liturgični jezik v naši škofiji je latinski; zategadelj se mora pri liturgični (slovesni) službi božji pri altarju in na koru vse peti v latinskem jeziku. Ta jezik je radi starosti in neizpremenljivosti častitljiv in pripraven, je popolnoma nevtralen in jako lepo se po njem izraža veseljnost svete Cerkve, ker povsod na zapadu, kamor pridemo, čujemo sveta opravila obhajati v istem jeziku in se takoj čutimo domače. Preprosto ljudstvo sicer ne razume tega jezika, vendar, če se mu pogosto razlaga pomen liturgije in njenega besedila, bo vedelo prav dobro, kaj pomeni „Dominus vobiscum“, „Gloria“, „Sanctus“, „Tantum ergo“, „Te Deum“, in to je zadosti, da obudi v srcu ona čustva, ki jih izraža liturgično besedilo.¹⁾

¹⁾ Dandanes je to še lažje, ker imamo v molitveniku „Večno življenje“ poleg latinskega teksta vse to dobesedno poslovenjeno.

Nikakor torej ni dovoljeno pri slovesni sveti maši peti v domačem jeziku, ampak vsi spevi: Introitus, Gloria, Graduale, Credo, Offertorium, Sanctus, Benedictus, Agnus in Communio se morajo peti v liturgičnem, to je latinskem jeziku, da bo zveza med oltarjem in korom organična. Pri neslovesnih opravilih (teh je večina), ki nimajo strogega liturgičnega značaja, torej pri tihih svetih mašah, litanijah, šmarnicah se sme in naj se poje v domačem jeziku. Sedaj, ko je že minulo 35 let, odkar se je v naši škofiji pričel preporod cerkvene glasbe, bo pač mogoče ob večjih praznikih obhajati strogo liturgično božjo službo. Zatorej naj bo v manjših župnijah peta sveta maša le ob največjih praznikih, tedaj pa natančno po predpisih“.

(Dalje prih.)

† P. Aleksander Vavpotič.

Vinko Vodopivec.

Pet duhovnikov je na tragičen način izgubilo življenje na goriški fronti — pet junakov, ki so vstrajali do zadnjega zvesti svojemu poklicu. Padel je kurat v Batah Alojzij Čubelj, padel je svetolucijski župnik Fabijani, zatem P. Frančišek Ambrož, zvesti čuvar Marijinega svetišča na Sveti Gori, kmalu potem vpokojeni župnik Bratina in kot zadnja žrtev verolomnega Laha je padel P. Aleksander.

Bilo je v tistih težkih dnevih v Gorici od 6.—8. avgusta lanskega leta. P. Aleksander je še z enim bratom lajikom, ki mu je bil za kuharja in „burša“ ob enem, ostal v Gorici kot oskrbnik frančiškanskega samostana na Kostanjevici ali kakor se na goriškem sploh imenuje „pri Kapeli“. Uredil si je stanovanje v globoki samostanski kleti, kjer je bil popolnoma varen pred malimi in srednjimi sovražnimi izstrelki; pred velikimi, 28 cm granatami pa tako in tako ne obvaruje nobena „žavba“. — No, te poslednje so pa le bolj redke in še redkeje kaj zadenejo. Ni bilo posebno prijetno P. Aleksandrovo življenje — vztrajal je do konca kot junak. V varstvo mu je bila izročena lepa cerkev in samostan. Zraven tega je vsak dan izpovedoval in maševal ter ob nedeljah in praznikih pridigoval. Seveda, vse zelo zgodaj v jutranjem mraku, dokler je bilo še kolikortoliko varno. Silno se je razveselil, kadar smo ga prišli obiskat v njegovo „kaverno“ — no, posebno lepa ni bila ta shramba, ampak imela je dve jako dobri lastnosti: hladna je bila in varna. Lepo je bilo na samostanskem vrtu. Od Sabotina pa do Doberdoba je bila cela fronta pred nami kakor na dlani. Skriti med gostim grmičevjem smo cele ure opazovali ljute artiljerijske dvoboje. Natanko se je videlo, kako zadevajo naši izstrelki italijanske postojanke. Seveda, Italijani tudi niso stali tiho, ampak so krepko odgovarjali, vedno je bila nevarnost, da „v jasnem pasu primigljā“ kak šrapnel nad naše glave, toda to nas ni vznemirjalo, takih šal smo bili vajeni.

Lepi časi so bili. — Škoda, da so v avgustu tako kruto končali.

Zadnji begunci iz Gorice, ki so se še v sredo 9. avgusta po trebubu priplazili pod žičnimi ovirami v ozadje, so nam pravili, da je P. Aleksander ostal v Gorici. Čez par dni pa se je pojavila vest, da je neki italijanski vojak usmrtil P. Aleksandra v samostanu. Ta vest se je dolgo časa vzdrževala in se je zadnji čas, žal, izkazala kot resnična. Rajni P. Aleksander Vavpotič je bil rojen v Ormožu na Štajerskem 20. aprila 1873. Oblečen je bil v redovno obleko na Trsatu pri Reki 11. okt. 1893, bil je sonovic † P. Frančiška, ki je tudi žrtev verolomnega Italiana. Neslovesno oblubo je napravil 11. oktobra 1895, slovesno pa 18. julija 1898. V mašnika posvečen je bil 23. julija 1898. V Gorico je prišel za lektorja in organista leta 1900. Eno leto vmes je bil organist v Ljubljani v frančiškanski cerkvi, drugače pa je bil skozi 15 let organist in lektor v frančiškanskem samostanu v Gorici. Bil je pa tudi že prej kot klerik v Gorici.

Glasbe se je učil pri bivšem koncertnem vodju „Glasbene Matice“ dr. Josipu Čerinu. Bil je izvrsten organist in pevovodja. Poleg tega vztrajen in priden. Kolikokrat se mu je razdrl njegov deški zbor! Pa to ga ni oplašilo, vedno je začel iznova. Koliko težav pa je z deškim zborom, zlasti zaradi njegove nestalnosti, ve le tisti, ki je to poizkusil! Pa se mu je trud tudi izplačal! Petje pri Kapeli je bilo krasno, zlasti kadar je bilo med samostanskimi kleriki kaj dobrih basistov in tenoristov. P. Aleksander pa je imel tudi sam zelo močan in obsežen tenor. Rajnik se je vsestransko zanimal za glasbo, zlasti za cerkveno glasbo. Koralnega petja se je šel učiti k očetom benediktincem v Sekovo.

Ko je č. gosp. župnik Kokošar odšel iz Gorice, je namesto njega P. Aleksander prevzel poučevanje petja v goriški bogoslovnici. In vsa leta je bil tajnik goriškega Cecilijinega društva.

Sploh si je rajnik za procvit cerkvene glasbe na Goriškem stekel nevenljivih zaslug.

Pa tudi v zasebnem občevarju je bil P. Aleksander splošno priljubljena osebnost. Vsi smo ga spoštovali in radi imeli. Bil je zelo postrežljiv in izlepa ni odrekal nikomur nobene prošnje. Bil je dober pridigar in njegova spovednica je bila vedno oblegana.

In sedaj počivaš v miru, dragi prijatelj, tam doli v solnčni Gorici, ne moti te v nezdravnem spanju rjojenje sovražnih min in granat. Le počivaj v miru, prijatelj, ni več daleč tisti čas, ko bo kruti sovražnik moral zapustiti našo zlato Gorico in pojasnjena bo takrat skrivnost tvoje smrti.

Počivaj v miru in večna luč naj ti sveti! Hočemo ti ohraniti trajen spomin!

O Premrlovi „Solnčni pesmi“.

Joža Gašperšič.

Kadar se začnem pečati s kakšno skladbo, se najpreje vživim v tekst. Od tega imam več koristi: laže obdržim celoto v spominu, ko se obrnem do poedinih delov skladbe; dalje morem ob tekstu pregledati vso stavbo in opazovati umetnika pri delu; slednjič mi to, kakšen tekst si je izbral skladatelj, marsikaj o njem pove.

Skladatelj je dobil od besedila marsikak migljaj. Prva in zadnja kitica (Najvišji, mogočni . . .; po tekstu, kakršen je v skladbi) na primer in predpredzadnja (Hvalite Gospoda . . .) so že po besedah take, da jih je skladatelj moral zložiti za zbor. In kitice, ki so bolj nežnega značaja, kakor 3., 5., 7., so ga morda napotile, da je uvedel ženski samospev.

Polno je v tekstu skrivnih zvez, uklenjenih kretenj, ki jih le slutimo in z besedo zadenemo komaj po ovinku. Prva in zadnja kitica na primer sta po besedah enaki, pa vendar se nam zdi, da je zadnja mnogo bolj pomenljiva, ko smo prebrali prednji dve kitici. Kako skladatelj to z besedami neizrazno pomenljivost ujame in ostvari, spoznamo, ako primerimo v priredbi za klavir oddelek pod št. 3 z oddelkom pod št. 25. Prvič igra orkester sam pripovedujoč, kaj čuti zbor, da ponovi vzklik „in človek nobeden tebe slaviti ni vreden“, drugič pa večja napetost stisne čustvo v besedo. Kar preje pove orkester (rekel bi: jezik slutnje), to kliče sedaj človeški glas (jezik zavesti).

Zbor je izvrstno zamišljen. Ob vzhodu solnca, ob prebujenju, o katerem pripoveduje orkestralni uvod, zakipi njegov hvalospev; skladatelj si namreč zbor predstavlja, kako posluša, gleda in občuti, ko se poraja nov, svetel dan.

In nato stopi iz ljudstva mož in za njim žena in menjaje se opevata stvari na nebu in na zemlji in v vseh hvalita Gospoda. Zbor ju posluša kot verno, preprosto ljudstvo in vsakemu spevu pritrди: Res je, „hvaljen Gospod!“ Nazadnje, ko v strahu pred večno pogubo zasliši obljubo: „Srečen, kateri tvojo presveto voljo izpolni . . .“, se ga polasti upanje, vera, veselje in v mogočni sreči in hvaležnosti zapoje zadnji hvalospev. — To bi bila zgodba zbora v tej skladbi.

Skladba je dramatično zamišljena. In samo z dvema sredstvom je skladatelj to dosegel: z zborovimi vzkliki in z menjavanjem solistov. Predstavljamo si, da solista stojita sredi zbora, ki ju sede posluša. Vrhutega daje skladbi menjavanje samospevov živahnost in učinkovitost; postane nam bližja, ker nastopa v nji vse človeštvo.

Skladba je celota; to vidimo že na tekstu; vendar se tega zavemo prav šele ob skladbi, ki posamezne dele ostrejše razločuje, pa jih zopet veže v višjo celoto.

To bi bilo par besed o tekstu, o vlogi zbora itd. Vse to pa je iztrgano iz celote. V naslednjem hočem povedati še nekaj misli, sledeč skladbi od začetka do konca.

* * *

Uvod. V prvih sedmih taktih si predstavljam noč: in sicer noč v naravi, hkrati pa tudi noč v Frančiškovem srcu, t. j. dobo, ko je živel le za svet in je bil še daleč od Boga. Kmalu pa zaslišimo iz daljave klic, oznanjujoč svetlobo, oziroma Bog kliče Frančiška k svetosti. (3—7 takt). Noč se še vedno noče umakniti, a vendar se polagoma dani, oz. Frančišek se še obotavlja, bi li sledil klicu Gospodovemu ali ne, toda hrepenenje po Bogu raste v njegovem srcu od dne do dne (7—10 takt). Nastopi dan. Tudi v Frančiškovem srcu zmaga milost božja. Z vedno večjo ljubeznijo se Frančišek Gospoda oklepa, in Mu z največjo radostjo in navdušenostjo zapoje slovesni slavospev „Solčno pesem“.

To je ena takozvanih „razlag“. Nihče ni prisiljen, da bi ravno to imel za pravo. Mogoče so tudi druge. Eno je skladatelj sam napisal na koncu skladbe (št. 22—24), ko se uvod skoro dobesedno ponavlja (obljuba večnega življenja); drugo je dr. Kimovec¹⁾ omenil (narava se probuja, solčni vzhod). Vse se pa dajo speljati na eno samo besedo. Čutimo, da glasba skrivnostno govori in da zdaj obvelja beseda, s katero hočemo ujeti njen izraz, drugič pa že ne. Najti moremo glasbi samo primer, ona je torej preje nego govornica. Pravzaprav ne moremo reči: glasba to in to „slika“; kajti ona ne podaja iste vrste izraza kot govornica, še manj kot slikarska umetnost. Ampak ona je, kakor je to, kar mislimo, da „slika“. Če kljub temu pravimo, da slika na primer solčni vzhod, moramo to prav razumeti; z istim izrazom more glasba povedati tudi nekaj drugega; to vidimo ravno na uvodu. Lahko bi pa morda našli besedo, ki bi označila tisto, kar je skupno vsem primerom. V našem slučaju morda besedo „vzhod“; moramo jo pa misliti v najprvotnejšem pomenu: vse, kar prihaja izza —, kar vstaja izza —, „vzhaja“.

Prvi zbor je logično uveden in kljub kratkosti uvoda zadostno utemeljen. In da zvezo s prejšnjim še bolj občutimo, začne zbor z istim motivom, ki mu je dr. Kimovec dal ime „solnce“ in jaz „svetloba“ (Uvod, takt 11 in 12); tu ga Premrl rabi v hvalospevu na Stvarnika. Vrstica se končuje („— in dobri Gospod“) z motivom „vernega upanja“ (Uvod, takt 15, zadnja četrtnika).

Orkester molči med prvo in tretjo vrstico: ko pritira v uvodu napetost do vrhunca, more še nekaj povedati samo zbor, beseda. Po kratki tišini izbruhne v mogočne lomljene akorde, ki naznanjajo spoznanje in občudovanje zbora Stvarniku. Kmalu zbor umolkne: čuti revščino svoje

¹⁾ V številki „Dom in Sveta“, kjer je skladba kot priloga izšla, pod postavko „Glasba“.

hvale (orkestralna medigra št. 3) in še enkrat potrdi: „človek nobeden tebe slaviti ni vreden“.

Zdaj stopi iz zboru solist in zapoje pesem o solncu.

Da se njegov spev zadostno razloči, preskoči D-dur v B-dur; zdi se nam, da smo videli, kako je stopil pevec na sredo; po treh taktih se vrne skladba v D-dur. — Ker tekst nudi zadostno razlago, hočem v naslednjih štirih samospelih opozoriti samo na posamezne lepote v ustroju. (Kako motivi variirajo, je deloma opisal dr. Kimovec v imenovani številki „Dom in Sveta“).

Razlika med posameznimi kiticami je v glasbi označena. Primerjajmo oba začetna takta prvih dveh samospelov! V prvem odseva še zborovo navdušenje; tako moškega petja je malo zapisanega! Pa mu nasproti postavimo ženski samospjev krotkega koraka, malo zategnjen! — Podobno razlikovanje najdemo v spremljanju. V prvem samospjevu zveneče, krepke harmonije, motivi slede v oktavah, podvojeni; v drugem se akordi ovijajo, zde se gluhi in nad njimi prede visok glas; sliši se kakor da „bisere po valih luna vleče“. Tudi zbor je očaran (primerjaj s prvim vzklikom, št. 4. zadnji takt), kakor pravi medigra, in njegov vzklik je v mehki As-đurovi harmoniji.

S tem je drugi samospjev končan in na zadnji zlog vzklika začne solist pesem o vetru. Ta preprosta zveza dobro učinkuje; občutimo jo, ako se predamo glasbi prav mirno in zavestno. Povedati je pa težko.

V naslednjem (3.) samospjevu solist ponavlja besede „ki ž njimi svojim stvarjem življenje ohranjaš“. Zakaj, ni težko spoznati. Orkester to pove v kratki medigri (št. 7., 5.—7. takt) s tem, da prinese motiv na „življenje ohranjaš“ sam še enkrat. In solist zapoje drugič ravnoisti besedi z višjim, močnejšim glasom zadrževaje zloge. Tudi zbor zapoje vzklik „Hvaljen Gospod!“ dvakrat s krepkimi glasovi drugič še bolj navdušeno. Zakaj tolika hvaležnost, pove kratki motiv, ki ga razen preje v tem spevu, najdemo v 11. in 12. taktu št. 7. in ki ga rabi orkester, ko spremlja zbor.

Ob četrtem samospjevu posebno čutimo razliko med moškimi in ženskimi spevi.

Sam zase stoji naslednji samospjev o ognju z zborom in poigro (št. 10, 11, 12). Predvsem čutimo kontrast s četrtem samospjevom. Tam šibkost, tu moč. Tolik učinek napravi kratki spev na zbor, da zbor ponovi vse njegove besede in pozabi na običajni vzklik. Posebno občuduje moč in silo ognja (dvakrat poje: močen in silen“) in ko neha peti, si še predstavlja, kako se majhen ogenj razplamti v mogočen kres, v katerem tulijo uklenjene sile in se, ko se oproste, sunkoma poganjajo kvišku (poigra). — Tako bi psihološko utemeljil ta del. Zbor — ljudstvo je naivno in velik dogodek učinkuje nanj močno, za dalj časa.

Ob tej priliki zopet pomislimo, kako glasba „slika“ ogenj! — Če bi ne vedeli po besedah prav nič, kam meri skladatelj, bi pač dobili iz

poigre neko splošno predstavo; ta pa bi ne bila pri vseh enaka. Vendar mislim, da bi vsak čutil, da je to, kar sliši, nekaj močnega, ponosnega, kar hoče kvišku. Tako bi pa moglo biti tudi dejanje človekovo in še kaj drugega, ne samo ogenj. En migljaj pa zadostuje in fantazija nam naslika požar! Na videz glasbi ni v posebno hvalo, da nam podaja dejstva, ki jih ne vemo komu pripisovati, da nam nekaj pripoveduje, o čemer dobimo gotovo predstavo šele, ko se nam od drugod razloži. Glasba ima pač za različne stvari isto besedo; ali ravno to nam priča, kako globoko posega; odkriva nam skrivne zveze med naravo in dušo, med tem in onim dogajanjem. Njeni izrazi nastajajo daleč; tam kjer se vse hotenje in dogajanje stika in teče iz ene volje.

„Kakor iz školjke motnjava glasov:
dih skrivnosti —
ni radosti,
ni bolečine, a polno je snov“.

(Župančič, Nočni psalem).

Naslednji samospev je prav nežen, ženski. V istem razpoloženju, čutimo, zapojeta za njim moška glasova enoglasno hvalnico. Vse je tu tako lahko, malo široko. Ženska glasova odgovarjata moškimi, kot bi bil zbor kje na polju. (Mislimo si zraven predstoječi samospev). Nato se združijo vsi glasovi: „Njemu služite, Njemu služite!“ — Solist nadaljuje sam pri sebi to misel: Njemu služite vedno, — do smrti! Za trenutek ga pretrese misel na smrt (št. 17, 1. in 2. takt); toda ne boji se je (št. 17, 3.—5. takt), ker je tudi ona stvar božja; dvakrat zahvaljuje zanjo Gospoda. Sočutje se mu pa vzbudi do ljudi in v strahu zanje kakor v opomin z zvišanim glasom ponavlja: „kateri človek noben uiti ne more“. Spomni se večnega trpljenja, ki čaka grešnika. To mesto je pretresljivo.

Enako pretresljiv je naslednji samospev; toda kakšen kontrast! Prej glas, ki teži v nižine resnobe in stopa kakor sodnik k sodbi; sam je, brez orkestra, kar znači skrajno napetost (primeri prvi zbor); težki D-mol, tu pa jasni D-dur, miren uvod, glas v srednji višini enakomerno plavajoč, kakor veren, nadvse zaupljiv pogled; orkester spremlja s sladkimi harmonijami, njegov najvišji glas gre unisono s spevom, kar nas prepričuje o popolnem soglasju in miru. — Tu se začne uvod ponavljati. Daljni glas (unisono altov, ki dozdej še ni nastopil) kliče človeku, katerega navdaja strah pred večno nesrečo. Človeka prevzame upanje, hrepenenje in zdajci zasliši obljubo kot gotovo (sopran, alt, bariton), veruje vanjo, in v hvaležnosti in ljubezni najde pesem navdušene hvale.

* * *

Pazljivo uho bi zasledilo v skladbi še drugih lepot. Še bolj duhovita stavba je pa golo ogrodje, ako ne nosi naravno in močno občutene glasbe, ki bi me potegnila k sebi, ki je v njej nekaj tistega lepega, dobrega, za katerim se v življenju peham.

Nekaterim ljudem je dana milost, da so bližje temu lepemu, dobremu in nam razodevajo, kar njih duša tam sliši in vidi. To bo čutil vsak, kdor bo z žejnim srcem poslušal Premrlovo pesem. O tem govoriti je mnogo težje, pa bi se bolj splačalo.

Več skupnega cerkvenega petja!

Po naših cerkvah se o cerkveni glasbi malo — morda premalo govori. Ne dolgo tega, pa smo v neki ljubljanski cerkvi slišali pridigo, v kateri je tudi cerkvena pesem našla majhen prostorček. Tozadevni odstavek se je glasil: Žal da je izginil iz naših cerkva najlepši način skupne molitve, način, ki sega najgloblje v človeško dušo in ki potegne tudi najbolj trdosrčno in mrzlo srce za sabo: to je skupno petje v cerkvi. Pred kakimi 70—80 leti je bilo ljudsko petje, pri katerem je pela cela cerkev, še v navadi, poznejši čas pa nam je s svojimi slabimi novotarijami uničil mnogo lepih reči po naših cerkvah, predvsem pa ljudsko petje. Sv. Cerkev se je vedno jasno zavedala, kak pomoček v pobožnosti in zbranosti je skupno petje, zato ga je že izza katakomb sem najbolj vneto gojila in priporočala. Zgodopisci poročajo, da je bil eden največičastnejših vtisov podzemeljskih katakomb, kjer so kristjani v prvih treh stoletjih obhajali službo božjo, skupno petje, ki je pritajeno a vendar s tako silo donelo po teh podzemeljskih prostorih. In kadar so peljali krščanske junake v smrt za Kristusovo vero, tedaj jim je skupna pesem dajala moči in srčnosti, med pogani pa je vzbujala neizmerno začudenje in spoštovanje in ne malo poganom so bile te pobožne pesmi začetek milosti in vere v njih srcih. Kakor se je ob zvokih izraelskih trobent rušilo zidovje poganske trdnjave Jerihe, tako so ob zvokih skupne pesmi krščanskih mučencev pdale trdnjave greha in nevere v poganskih srcih.

Nič manj kakor stare katakombe pa so naše cerkve potrebne skupne pobožne pesmi, ki bi više dvigala našega duha k Bogu, ki bi pomnožila našo pobožnost, bi potisnila za nekaj časa daleč iz srca vse posvetne skrbi in težave ter naredila prostor samo Gospodu Bogu. In marsikdo, ki pride sedaj z mrzlim srcem v hišo božjo in ravno tako hladno odide, bi se ob glasovih veličastne, pobožne skupne pesmi ne mogel ustavljati milosti božji, ki vabi in kliče vsak dan. Bog pa daj, da bi kmalu zopet prišel čas, ko se bo ta stara, častitljiva navada skupnega ljudskega petja uvedla v naše cerkve, da bomo tem iskreneje mogli izpolnjevati besede sv. Pavla: Govorite med seboj v psalmih, hvalnicah in duhovnih pesmih, pojte in prepevajte Gospodu v svojih srcih (Ep. 5. 19)!

Glasbeni pedagog Maks Battke †.

Berlinski glasbeni listi poročajo o smrti enega najboljših glasbenikov in strokovnih pisateljev. V dobi 53 let je umrl glasbeni pedagog Maks Battke. K občni izobrazbi vsakega glasbenika spada, da se vsaj nekoliko zanima za njegovo življenje in delovanje.

Maks Battke se je rodil 15. septembra 1863 v Schiffušu pri Wandlacknu v Vzhodni Prusiji. Glasbe se je učil v Berlinu. Deloval pozneje kot učitelj na Sternovem konservatoriju, na konservatoriju „zahoda“ in kot pevodja berlinskih pevskih društev. Spočetka se je precej bavil s komponiranjem. Zlagal je pesmi in klavirske skladbe. L. 1897 se je z uspehom izvajala njegova enodejanka, majhna opera „O academia“ in zbudila v merodajnih krogih pozornost. Pozneje pa se je posvetil z vso vneto glasbeni pedagogiki in je zavzel na tem polju kmalu odlično mesto. Metodika pevskega pouka je bila njegova stroka; tu je deloval z vsemi močmi neumorno. Po večletnem študiju je našel najboljšo metodo, ki vpelje učenca v temeljito spoznavanje glasu in sploh glasbe. Po njegovi metodi poje učenec že v elementarnem pouku vse po notah, brez težav, brez pomote. Njegova metoda je našla v vseh glasbenih krogih zaslužen priznanje, spoštovanje, vpoštovanje in uspehe. Tudi avstrijsko naučno ministrstvo je s pozornostjo sledilo njegovim nazorom in ga je večkrat pozvalo v večja mesta države, da pouči učiteljstvo o svoji izvrstni, moderni metodi. Pred par leti je predaval mnogoštevilnemu občinstvu v Gradcu v društvu „Lehrerakademie“. V glasbenem slovstvu zavzema njegovo ime častno mesto in glasbene šole so izgubile z njim enega najbolj zaslužnih pedagogov. Njegove najboljše strokovne knjige so: *Primavista. Eine Methode vom Blatt singen zu lernen. Ausgabe für Lehrer* (Vieweg, Berlin). *Stimm bildung in der Schule.* (Vieweg, Berlin). Pripomniti pa je, da je treba za njegovo metodo vsekako mnogo vaje in tudi posluha in glasbenega talenta. „Cerkveni Glasbenik“ kaj rad nemilo sodi in ponovno kritikuje ljudskošolsko petje: slabo metodo in slabe uspehe. Treba je vsekako ločiti: mestne in vaške šole, okoliščine, razmere, cerkvene zборе in zmožnosti otrok, glasbeno strokovno šolo od ljudske šole.

Doslej se je semtertje po ljudskih šolah v tem oziru tudi kaj storilo, tudi kaj preizkusilo, rezultat pa je bil v ljudski šoli v obče žal le negativen. Za ljudske šole, za elementarni pouk je Battke izvrstni metodik, ljudska šola bi se ga morala oprijeti, če že ne popolnoma, pa vsaj deloma. O marsičem nas bi poučil in mnogo bi pripomogel k izboljšanju elementarnega ljudskošolskega petja, saj temu je v prvi vrsti namenjeno njegovo delo. Seveda se ne more povsod vse zahtevati in na vse razmere enako merilo nastavlјati. Le to smemo zahtevati, česar je večina učencev sposobna. Tega pa mi danes ne moremo določiti, ker doslej glede solidnega pevskega pouka pri nas pravzaprav nimamo zgodovine, nimamo prakse.

Marija Zalar.

Begunski glas iz Brucka ob Litvi.

Česar si človek pred par leti najmanj ni mislil, niti slutil, se je zgodilo: roparska vojska zemljelačnega Italiana je nas miroljubne primorske Slovence pregnala daleč od naše domovine v več ali manj tuje kraje . . . Srce se nam je krčilo in nam še krvavi ob spominu na strahovite ure, v katerih smo se morali ločiti od nad vse ljube rojstne hiše, od domačega ognjišča, domačih trat in poljan, po katerih smo veselega srca vriskali in hvalo Bogu-Stvarniku prepevali v hvalnih pesmih. Najraje — prav iz srca rečeno — bi bili tam ostali in s svojo lastno-srčno krvjo napojili že toliko s krvjo prenapojeno slovensko zemljico. Ne smemo se spominjati na naše lične cerkvice, na naše milodoneče zvonove, ki so nas vsekdar, še prav ob nedeljah vabili in klicali k službi Božji, katerih sedaj ni več; ne smemo se spominjati na naše pevske kore in orglje, ob katerih zvokih so se iz naših grl glasile ubrane slovenske pesmi ter budile in večale pobožnost vernikov. Vse je minilo, vse je proč, vse na kosih pomešano, z drobei granat in šrapnelov. Lepa Primorska — puščava, razvalina! Vse nam je ugrabil sovražnik, vse! — Slava Bogu na višavah! A nekaj nam le ni mogel ukrasti in nam na veke ne bode iztrgal: verno slovensko srce in slovensko pevsko grlo. Slovenci smo in ostanemo do smrti zvesti veri in očetnjavi, naj nas tlači katerikoli sovrag. Srce Bogu in narodu!

Naše je tudi pevsko grlo! Slovenec je od nekdaj pel, pel na domu, pel, kamorkoli je prišel in kjer je nastopil z združenimi močmi, ga ni bilo treba sram biti. Tudi dandanes poje Slovenec, lahko rečem, širom celega sveta: vojaki na bojnih poljanah in v strelskih jarkih; vjetniki, razpršeni po vseh sovražnih državah; zajeto primorsko ljudstvo, po dolgi Italiji in slednjič begunci, recte izgnanci, po širni Avstriji. Popišem in povem naj in perpetuam rei memoriam, kako tu v Brucku, mi slovenski begunci-izgnanci, zastopniki cele Primorske od Trente do Devina, pojemo in muziciramo.

Po naših in za naše begunske razmere precej dobro! Iz veselih in čistih src kipijo in se glasijo v cerkvi kakor zunaj nje različne pesmi, tako da nas vse, domače in tuje rado poslušajo in da zato večkrat pozabi na jedačo in pijačo, oziroma je z manjšo in manj zabeljeno porcijo zadovoljno. Postaviti se pa znamo. Prišla je sama mati našega cesarja Karla, Marija Jožefa (27. aprila 1916), in dvajsetorica deklet je zapela V. Vodopivec trospjev: „Pogled v nedolžno oko“ s kar najboljšim vtisom. Prišel je birmovat dunajski kardinal dr. Piffl, in mešani zbor je mogočno zapel veličastni Karel Kammerlanderjev: *Ecce sacerdos*. Pred kratkim nas je posetil nižjeavstrijski cesarski namestnik, eksc. Bleyleben. V komponirani obliki smo mu izrazili naše srčne želje in hrepenenja, da čemo proč od tujega ljudstva, ki nam niso niti prijatelji, kaj šele bratje, proč iz judovskih barak, proč, nazaj, nazaj v planinski, slovenski kraj in mu zato zapeli Nedvedov: „Nazaj v planinski raj“ in Aljažev: „Oj z Bogom ti planinski svet!“ Pa pustimo prireditve in nastope s svetnimi pesmimi o katerih je tudi „Slovenec“ več ali manj poročal,

za katere je predalček „Cerkvenega Glasbenika“ tudi preozek. Oglejmo si raje cerkveno petje.

Bogu gre najvišja čast in slava. Če se po drugih svetnih lokalih in dvoranh sliši lepo ubrano petje, se mora v Božjih prostorih, v hišah živega Boga slišati in razlagati še lepše in boljše petje! Za tem stremimo in se trudimo tudi mi begunci, v kolikor nam je dopuščeno in možno v naših skromnih-baraških razmerah.

Kakor znano smo begunci prišli iz Gmünda v Bruck 22. oktobrom 1915. Do prve adventne nedelje je ljudstvo hodilo k službi božji v mestno cerkev, ker naša ni bila še dovolj predelana iz sinagoge v katoliško cerkev. Tam so begunci pevali po načinu ljudskega petja svoje domače pesmi. Za božične praznike (l. 1915.) pa smo že dobili majhen harmonij ameriškega sistema (sedaj imamo na koru še drugega večjega), od takrat pričanja našo cerkveno petje. Začeti sem moral popolnoma a capite — ledino orati, najprej z dekliškim, kesneje z mešanim zborom. Kakor je vsak začetek, bil je tudi naš, a z božjo pomočjo je le šlo, — prebili smo led. Med tednom sem dal prenesti harmonij v svojo barako in tu smo izvzemši sobot skoro vsak dan muzicirali, da je daleč na okrog po sosednih barakah odmevalo: kar so se peveci naučili, so več ali manj že znali tudi baraški sosedje.

A to še ni bil ves uspeh in sad naših pevskih vaj. Posledica je bila, da se je krog moje barake in v njej sami koncentrirala več kot polifonična muzika in se nabirali različni, izredni, a v barakah samih redni sodelavci in radovedni poslušalci. Izraz „meminisse juvat“ ne bo tu ravno na mestu, a vsekako zanimivo je bilo in vlč. čitatelji naj mi oprostite, če to popišem v tem listu, drugzega muzikaličnega itak nimamo.

Da glasba sploh prijetno, blagodejno vpliva na človeška srea in jih z neko skrivno silo nase vleče, je vsakemu znano. Toda pustimo vike in krike in druge čudne glasove človeških grl, mladih pa starih. Omenim naj le, kako so se naše intimne družabnice, podgane in miške, od vseh strani in barak, shajale kakor na povelje, kakor nekaj ribice in lastovke ob pridigah sv. Antona, okrog moje barake. Nekaj časa so napeto poslušale to, njim nena- vadno, nikdar prej še poznano muziko; potem pa, ko smo končali, so nam hvaležne aplavdirale: bile so z repiči ob tla, drsale, skakale, dirindaj ple- sale od veselja, od vžitka, cvilile v vseh tonovskih načinih, grizle in trgale les, želeč priti v našo neposredno bližino ter nam osebno čestitati in si na lastne oči ogledati tisti čudoviti inštrument. A ni šlo in ni šlo. Hvala Bogu, a bilo se je le večkrat bati, da bi šlo in bi prodrle. Še pozno v noč me niso pustile v miru. Udomačile so se popolnoma, kajti v vsakem kotičku, krog in okrog, od spodaj in od zgoraj barake so si postavile svoja gnezdica in vzgajale svoje malčke, ki so morali biti veliki nepridipravi: ali so oni, to je mladi naraščaj, svoje stare, ali stari svoje male paglavee jezili, grizli, jim nagajali in kaj vem še vse kaj, nisem mogel razločiti, gotovo pa je prepo- gostokrat nastalo tako sikanje in prhanje, cvilenje in stokanje, da so me kar ušesa bolela. Tako je bilo pozimi, tako tudi poleti, le s to razliko, da so

se temu skrivnemu zboru pridružili še ščurki, kobilice, mušice in komarji s svojim finim pikajočim, njim lastnim fistelnom, in, — ne vstrašite se — še intimnejše in čednejše živalice nego prejšnje, rekel bi naše krvne sorodnice prvega kolena, sestrice — steničice! Še celo ko sem igral na harmonij, posebno kadar je bil pleno, so mi prišle iz harmonija na tipke, tako da sem večkrat prišel v neprijetno zadrego, naj bi igral, pritiskal na tipke ali pa po nežnih hrbitih ploščnato-rudečih živalic. Pa kaj bi še nadalje tarnal in tožil, saj potem ne pridem do konca. Še eno željo in prošnjo bi izrazil do vseh gg. čitateljev, da molite za nas in za našo skorajšno povrnitev v nam predrago domovino, kjer ni teh nevarnih, nekrščanskih pijavk.

V takem filharmoničnem, družabnem dirindaju in interesantnih razmerah smo se veliko naučili. Več ali manj smo obdelali Foersterjevo „Cecilijo“ in Premrlovo „Slavo Brezmadežni“. Dokaj pesmi smo povzeli iz P. H. Sattnerjeve „Slava Jezusu“ in Kimovčeve „Srce Jezusovo“, izmed katerih moram posebno dve omeniti: veličastna „Hvalnica“ (psalm 150), katero pojemo na večje praznike, ki nam obenem služi tudi kot zahvalna pesem.

Druga pesem je: „Pozdravljen dom!“ Ta pa je kakor nalašč za nas begunce: kompozicija kakor tekst! Besedilo sem spisal in nabil na cerkvena vrata, da si ga je lahko vsak prepisal, melodijo pa so slišali in se priučili s kora ter jo sedaj mnogi prepevajo ter pevaje iz globočine srca vzdihujejo k božjemu Srcu, ki je za nas brezdomovince, pri tujem in brezsrčnem narodu res naše edino zavetišče, naš pravi dom. Le poslušajte malo: „Brez doma sem po svetu taval, brezsrčen sem srečaval rod, dokler mi duh ni k Tebi splaval, v Srce se Tvoje skrnil, Gospod. Zato — pozdravljen, zapuščenih dom, pozdravljen hrepenečih, Te ljubečih dom!“ Tako čuti, tako misli in poje s pesnikom tudi begunec! — Jako priljubljena je tudi J. Lebana: „Svetogorski Kraljici“, katero kor in ljudstvo kaj rado prepeva pred krasno oltarno sliko Svetogorske Matere božje, katero je slikal goriški umetnik Del Neri. — Nič manj primerna za nas begunce je tudi Fr. Gerbiča: „Pomočnica kristjanov“, št. 7 iz zbirke: „Slava nebeške Kraljice“. „Marija, k Tebi, vboge reve v dolini solz vzdihujemo“, to je naravnost pretresljivo, mora vsako človeško srce presuniti, tudi srce M. B.! — Tudi „Slava presv. Evharistiji“ nam je dobro znana! Žal, da so pošli posamezni glasovi. Dopadejo se nam zlasti te-le pesmice: številke 17., 33., 35., 38., 55., 62., 66.. Vsak sodi pač po svojem okusu! Ob tej priložnosti naj še jaz ovržem ono krivično in neumestno kritiko, ki je bila nekoč izrečena nad to prelepo zbirko. Naj bi ne bilo kora, kjer bi se pesmi te zbirke ne proizvajale Bogu v čast, ljudstvu v korist in pobožno poživljenje! Po mojem mnenju je ta zbirka nekak mejnik prejšnje srednje in najboljše, in sedanje najnovejše umetne cerkvene glasbe. — V adventnem, božičnem, postnem in velikonočnem času smo proizvajali večinoma: P. Ang. Hribarja, Hug. Sattnerja, tu pa tam tudi Hladnika in druge.

Kar se tiče cerkvenih slovesnosti, t. j. slovesnih-latinskih maš, tudi nismo zaostali in si nimamo kaj očitati. Glede pevskih moči (števila) in kar se tiče cerkvenega duha in predpisov, ne da bi se hvalil, nadkri-

ljujemo mestni bruški zbor. Slovenci smo v tem in marsikaterem drugem oziru, posebno v sveti potrpežljivosti, še najbolj napredni in ubogljivi. Naučili smo se 4 lat. maše: enoglasno J. Lavtizar: „Missa Statuit“; Ign. Hladnik: „Missa Requiem“; Schweitzer op. 76: „Kind-Jesu-Messe“; Adolf Kaim op. I.: „Missa sanctae Caeciliae“, s katero smo nastopili na božične praznike. Introite in komunije sem recital, graduale in ofertorije pa vse od Ottona Müllerja, ki so za srednje zборе jako prikladni, ne prelahki, ne pretežki, pač pa večinoma vsi okusni.

Prvega polleta je obstojal zbor iz 18 pevskih moči: 12 deklet, 6 moških; v drugem polletu pa se je isti pomnožil na 24 deklet in 10 moških. Ker pevci in pevke v prvi vrsti v čast Božjo pojejo, t. j. oltarju služijo, je popolnoma pravilno, da tudi od njega jedo. Za vsako pevsko uro ozir. vajo prejmejo 20—30 vin., bolj izvežbani tudi 40 vin., organist-pevovodja pa 40 K mesečne nagrade.

Pri koncu sem! Slišal sem že od več strani pomislek: „Quommodo cantabimus canticum Domini in terra aliena“? kakor je plakal Jeremija, kakor je tugovalo izraelsko ljudstvo ob babilonskih rekah spominjajoč se Siona v razvalinah. Na vrbe so obesili svoje harfe in ni se čula nobena vesela, sveta pesem: „Zakaj ti, ki so nas ujete odpeljali, so ondi od nas zahtevali besede radostnih pesmi: In ki so nas odpeljali — so rekli — zapojte nam pesem izmed svetih pesmi sijonskih. Toda kako bomo peli pesem Gospodovo v tuji deželi? Peli v taki žalosti in bridkosti sreca? Kako naj pojemo, dokler nismo pozabili na Jeruzalem...? Tako izgnanci v starem, kako vse drugače izgnanci-begunci v novem veku! Vprašam: Kakšno veselje naj bi še imeli, ako bi še peti ne smeli ali hoteli v svetišču Gospodovem? Saj ravno ko smo v cerkvi zbrani pred svojim Gospodom, ko iz tisočerih grl zaori proti nebu vpijoči glas ljudskega petja, ravno takrat se nam zdi, da smo doma — v domačem svetišču, da nismo v sužnosti begunski in ne pod Abrahamovim jarmom; takrat zabimo na vsestransko gorje, ki nas je zadelo in nas še hujše čaka; zdi se nam, kot da v duhu hitimo in plovemo skoz neprodorne višave in daljave proti domu, ki je dom z apuščenih, hrepenečih... Zakaj ne bi tedaj peli cantica in terra aliena — pesmi v tuji deželi? Peli jih bomo tudi zanaprej še z večjim veseljem in navdušenostjo do dneva od vseh zaželjenega, ko bomo še bolj radostnega sreca zapeli: Te Deum laudamus... In Te Domine speravi, non confundar in aeternum.¹⁾ Do tedaj pa z Bogom!

Franjo Črnigoj.

Organistovske zadeve.

1) Delovanje podpornega društva organistov in pevovodij s sedežem v Ljubljani.

Prispevke za l. 1916 so poslali še sledeči p. n. podporni člani: Fran Hiti, c. in kr. vojni kurat v Gradcu, 5 kron; Josip Logar, župnik v Žireh, 6 kron; dr. Fr. Ušeničnik, prof. bogoslovja v Ljubljani, 2 kroni; dr. Fr. Jerè, gimn. profesor v Št. Vidu

¹⁾ V tebe, Gospod, zaupamo, ne bomo ugonobljeni, vekomaj ne!

nad; Ljubljano, 3 krome; Gabriel Petrič, kaplan v Ribnici, 5 kron; dr. Fr. Pernè, gimn. prof. v Ljubljani, 2 kroni; Janez Lesar, župnik v Šmartnem pod Šmarno goro, 2 kroni; Matej Rihar, dekan v Šmartnem pri Litiji, 4 krome (za 1916 in 17); Peter Janc, župnik v Vodicach, 4 krome; župni urad v Špitaliču, 2 kroni; kaplanija v Vodicach, 2 kroni; Matej Ahačič, župnik v Lešah, 2 kroni; Franc Krek, župnik na Vranji peči, 6 kron; Štefan Rihar, župnik v Dobu, 2 krome; Josip Cegnar, župnik v Stranjah pri Kamniku, 2 kroni; Franc Rihar, župnik v Mekinjah, 2 kroni; Valentin Bernik, župnik v Komenoi, 2 kroni; Ivan Lavrenčič, kanonik in dekan v Kamniku, 2 kroni; Anton Jamnik, župnik na Selih pri Kamniku, 2 kroni; Karol Gnidovec, kaplan v Žužemberku, 4 krome (za 1916 in 1917); Anton Koritnik, gimn. profesor v Št. Vidu nad Ljubljano, 2 kroni; Josip Erker, kanonik v Ljubljani, 4 krome. Pri lanskem pobiranju prispevkov sta prispevala tudi še čč. gg.: Franc Rajčević, župnik v Lučinah, 4 krome (za 1915 in 1916) in Anton Komlanec, kaplan v Kranju, 2 kroni (za 1915). — Vsem p. n. gospodom srčna hvala in Bog plačaj!

2) Naši organisti - črnovojniki.

Še le zadnji čas smo izvedeli, da je Leopold Gostič, učenec ljubljanske orgljarske šole vsled bolezni, nakopane v vojski, umrl 21. septembra 1916 v bolnici v Pragi. Bil je sin gosp. organista Leopolda Gostiča na Homcu pri Kamniku, rojen l. 1898. Orgljarsko šolo v Ljubljani je obiskoval dve leti in bil odlični, vzoren učenec, zelo nadarjen in priden. Pri naborih l. 1915 je bil, dasi telesno primeroma šibek, potrjen v vojake. Služil je pri 17 tih in se vojskoval v Galiciji in na Tirolskem. Tu je bil ranjen skozi desno stegno. Hkrati ga je napadla še huda trebušna bolezen, kateri je žal hitro podlegel. Z bojišča je večkrat pošiljal pozdrave in se priporočal v molitev. Bodi sedaj vsem cerkvenim glasbenikom najtopleje v molitev priporočen!

Gosp. Leopold Gostič, organist na Homcu, oče ravnokar imenovanega, se nahaja sedaj bolan v rezervni bolnici v Ljubljani (v uršulinskem samostanu).

Božične oz. novoletne pozdrave so poslali sledeči organisti-črnovojniki: Franc Gerden, Anton Jobst, Viktor Povše, Franc Pavčič, Franc Ropret (je že čez eno leto pri godbi), Mihael Pogačnik (tudi pri godbi), Albin Sever, Franc Rihtar, in učenec ljubljanske orgljarske šole Franc Mihelčič. Organist Roman Pahor pa se je oglasil iz rezervne bolnice št. 3 v Brnu s sledečimi verzji:

K Novemu letu 1917.

Naj v pričetem	Da domovina
Novem letu	ovenčana s slavo
spet zavlada	v častnem bi miru
mir na svetu,	našla pot pravo
naj potihnil	k novemu razcvitu
za vsikdar	in k sreče viru,
krvoprelitja	da nje narodi
bi vojni vihar.	žive v složnem miru.

Pregled cerkvenoglasbenih listov.

Sv. Cecilija. 1917. I. — Ljudsko cerkveno petje na otoku Krku (Fra Bernardin Sokol); Dr. Fr. Ks. Mathias: Najnovejša izdaja njegovega spremljanja korala (Dugan); Pavlinska pesmarica iz l. 1644 (Barič); Starohrvatske cerkvene pesmi v Ludbregu (Špoljar); Dr. Theodor Kroyer: Joseph Rheinberger (Andres); Iz hrvaške glasbene preteklosti. O. Gavro Tamparica — franjevac, kapelnik dunajskega dvora (O. Frano Jurič); Koruška deca; Nekaj bilježk iz glasbene zgodovine mesta Osijeka; Dopisi; Glasbena literatura; Razne vesti; Liszt o „Vereinskatalogu“ splošnega nemškega Cec. društva; Anekdote iz Lisztovega življenja; Iz „Cecilijinega društva“.

Glasbena priloga prinaša 1) daljšo P. Hugolin Sattnerjevo skladbo „Otajstveni Uznik“ — „Evharistični Jetnik“ (spevala M. Elizabeta, prevel prof. Fr. Rožič) za mešani zbor in instrumentalno spremljanje; 2) „Zdravo Tijelo Isusovo“, cerkveno pesem iz Istre, zapisal Ant. Zidarič, harmoniziral Fr. Dugan.

Sv. Cecilija izhaja vsaka dva meseca in velja za celo leto 5 K, za dijake 3 K. Urednik in upravitelj lista je kanonik Jank o Barle, ravnatelj nadbiskupske pisarne v Zagrebu. List najtopleje priporočamo.

Cyrril. 1917. 1. zvezek. — Papež Pij X. in liturgični spev (dr. Karel Kašpar); Iz življenja velikih ljudi (Boháč); Simbolika cerkvenih tonov v stockholmskem homilijaru (dr. Vrátný); O govoru v mašni liturgiji (Dr. O.); Učni red za igro na goslih (Buchtelé); Monsg. dr. Josip Pachta, c. kr. univerzitetni profesor (dr. Stejskal); Cirilsko delovanje; Ocene; Razna poročila; Bibliografija. — Cyrril izhaja desetkrat na leto in stane 5 K. Naročnino sprejema Obecná Jednota cyrillská v Pragi 1370-II.

Anzeigebblatt für Kirchenmusik, Orgelbau und Glockenkunde 1916. 9., 10., 11. in 12. zv. — Na stranskih potih; Zaznamek pristnih maš katoliških klasikov z označbo instrumentacije in izdaj (A. S.) Društveno praznovanje sv. Cecilije (Finster); Orglarstvo; Legendarična teža graške „Liesel“ (največjega zvona na graškem gradu, ki mu ljudstvo pripisuje težo nad 9000 kg, po preizkušnjah strokovnjakov pa tehta le 4800 kg), (M. H.); Razne vesti; Epizode iz prakse; Cerkvenoglasbena književnost. — K sklepu lista beremo sledeče: „S to številko preneha „Anzeigebblatt“ izhajati. Vzrok je utemeljen v sedanji dolgo trajajoči svetovni vojni z njenimi hudimi posledicami. Izdajatelj bo v bodoče posvetil svoje moči v večji meri osrednjemu glasilu „Musica divina“. Vsem prijateljem in številnim bralcem sporoča podpisani za njih dobrohotnost svojo najudanejšo zahvalo in jih prosi, naj se z istim zanimanjem, ki so za cerkvenoglasbo kazali do sedaj, oklenejo v bodoče oficialnega osrednjega glasila za nemško-avstrijske škofije: „Musica divina“ (Dunaj, Karlsplatz 6). P. Michael Horn, O. S. B.“ — Temu nimamo nič dostaviti, mi le *opozarjamo vse prijatelje cerkvene glasbe po Slovenskem na naš „Cerkveni Glasbenik“, ki se kot soliden, praktičen cerkvenoglasbeni list namerava — če Bog da — tudi v bodoče še dalje razvijati in ki kot edini slovenski cerkvenoglasbeni list zasluži, da se še bolj kot do sedaj razširi po vseh slovenskih škofijah.*

Dopisi.

Krško ob Savi. — Prebiraje starejše letnike „Cerkvenega Glasbenika“ v svrhu sestave neke statistike, ki jo svoječasno v „Cerkvenem Glasbeniku“ objavim, sem naletel med drugimi sodrujniki, dopisniki in poročevalci tudi na ime pokojnega župnika Ljudevita Škufca, ki je dne 25. novembra 1915. leta umrl v Kamniku in je pokopan na Blagovici, kjer je delj časa župnikoval. Pričakoval sem, da kdo starejših zastavi pero in rajniku kot zvestemu naročniku in dopisniku postavi v našem strokovnem glasilu mal spominek, ki se mu kot nekdanjemu sodrujniku lista na vsak način spodobi; a ker vidim, da se do danes ni nikdo odzval tej dolžnosti, blagovoli sl. uredništvo v spomin blagega rajnika objaviti ta-le dopis. Pokojni župnik Škufca je bil rodom — zdi se mi — Ljubljčan. Kakor mi je sam pripovedoval, je že kot učenec ljudskih šol in potem kot dijak kazal veliko veselje do glasbe, posebno pa do petja in je bil ves čas študij eden najbolj marljivih in vztrajnih članov dijaškega pevskega zbora. Temu je ostal zvest tudi pozneje kot semeniščnik in duhovnik. Našemu listu je bil od njega pričetka naročnik in marljiv dopisnik. Njegovi dopisi, priobčeni v „Cerkvenem Glasbeniku“, so šifrirani z začetnimi črkami njegovega imena in priimka L. Š. Največ njegovih dopisov je iz Blagovice in Kolovrata. Župnik Škufca je bil pred vsem dober pevec II. tenorist in spreten koralist in je imel zelo čeden organ. Njegovi dopisi v „Cerkv. Glasb.“ kažejo, da je kot „rector ecclesiae“ vneto in z brigo ter pravim razumevanjem vedno skrbel za dobro cerkveno glasbo v vsakem oziru.

Leta 1900 jeseni meseca oktobra je rajni gosp. Škufca prišel iz Blagovice župnikovat v naše mestece Krško in to po smrti župnega upravitelja Ivana Knavsja in je bil torej prvi inštalirani župnik mestne fare Krške, ki je bila dotlej vikarijat leskovške fare. Župnija je bila ustanovljena nekako leta 1894 ali 1895 in jo je do svoje smrti administriral g. vikarij Knavs. Župnik Škufca je takoj poskrbel, da se je za časa njegovega župnikovanja gojila v cerkvi dobra glasba. Baš takrat sem imel kot čitalniški pevovodja vrlo dober moški zbor in smo na nedeljo „Dedicatio Eccl.“ pomagali slovesno umestiti novega župnika Škufco. Jaz sem takrat opravljal službo organista in pevovodja pri župni cerkvi neobvezno in le iz prijaznosti, pa mi je župnik Škufca zelo rad in uspešno pomagal ne samo dejanski ampak tudi gmotno. Nekako sredi junija 1902 pa se je radi prestave nekaterih članov, ki so bili tovariši-uradniki, jel moški zbor krhati in se je končno tudi skrčil tako, da nas je ostala komaj petorica. S to peščico nisem mogel ničesar več opraviti in sem tudi radi preobitega družega zaposlenja izvrševanje orglarske službe opustil. Župniku Škufci to ni bilo posebno po volji in si je moral poiskati novega organista, kar se mu je tudi posrečilo. — A tudi njega ni držalo več v Krškem in se je meseca decembra 1902 preselil v Kranjsko goro. Zasluga župnika Škufce je tudi to, da se je plača organista na župni cerkvi v Krškem letnih 200 kron, beri: letni dvesto kron — povišala na mesečnih 40 kron, kar da letno 480 kron, in se je ta svota jela pobirati od župljanov pri davkih kot doklada. Župnik Škufca je imel tudi nekaj jako redkih glasbenih del iz prve dobe našega glasbenega gibanja, eno zbirko (rokopis) zelo redkih moških zborov (do 100 in več), pisano še v dijaških letih, nekaj knjig cerkvenoglasbene vsebine in starejše letnike „Cerkvenega Glasbenika“. Upam, da ta literarna zapuščina vnetega duhovnika-pevca ni šla v izgubo. Župnik Škufca je bil tudi kot družabnik-pevec vrlo simpatičen in veselega značaja ter smo parkrat v njegovi družbi zapeli par prav krepkih in mičnih ter ob njegovi gostoljubnosti preživeli marsikateri prijetni večer in marsikatero veselo uro.

Bodí mu v našem glasilu ta skromni sestavek zaslužen spominik. R. I. P.

Avguštin Kos, pis. fin. višji oficijant in pevovodja.

Razne reči.

Pri kronanju našega cesarja Karla za kralja ogrskega in cesarice Cite za kraljico ogrsko, ki se je vršilo v Budapešti 30. decembra 1916, se je med cerkvenimi svečanostmi v cerkvi sv. Matija izvajala slavnoznana Franc Lisztova „Krönungsmesse“.

Dobrodelni matični koncerti 13., 14., 15. in 16. februarja so se sijajno obnesli. Pri prvem se je v frančiškanski cerkvi izvajal Mozartov Requiem za soli, mešani zbor, orkester in orglje. Pri ostalih treh pa v Unionovi dvorani izbran spored raznih skladb, kot poglavitna skladba: P. Hug. Sattnerjeva „Soči“ za soli, mešani zbor in veliki orkester. Več prihodnjic.

Skladatelj Emil Hochreiter, namestniški tajnik na Dunaju, je zložil oratorij za soli, zbor in komorni orkester „Die Geburt Christi“ („Rojstvo Kristusovo“). Novo glasbeno delo se je na Svečnico t. l. prvič izvajalo na Dunaju in doseglo velik uspeh.

Skladatelj Anton Grum, narednik v c. in kr. rezervni bolnišnici št. 5 v Ljubljani in organist pri sv. Jakobu v Ljubljani, je bil odlikovan z železnim zaslužnim križcem na traku hrabrostne svetinje. Iskreno čestitamo.

C. kr. komorni virtuoza na gosli Frančišek Ondriček je koncertiral 25. januarja t. l. v Unionovi dvorani v Ljubljani in nudil mnogoštevilnemu občinstvu izreden glasben užitek. Njegovo igranje je bilo mojstersko, povsem umerjeno, klasično.

Listnica upravníštva.

Današnje dvojno prilogo, v kateri objavljamo osem P. Hug. Sattnerjevih mašnih pesmi, smo dali natisniti v par sto več izvodih. Izvod stane 35 vin. — Nadaljne za leto 1917 plačane naročnine „Cerkvenega Glasbenika“ objavimo v prihodnji dvojni številki, ki izide, če Bog da, koncem marca.

Današnjemu listu je pridejana 1. in 2. št. prilog.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge **Stanko Premrl**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.